

Grundläggande begrepp för SeQF och validering

Denna begreppslista omfattar vanligt förekommande begrepp inom SeQF-, kvalifikations- och valideringsområdet. Syftet är att ge kortfattade beskrivningar av begreppen som klargör dess innebörd och hur vissa begrepp relaterar till varandra.

Begrepp	Förklaring
Validering	<p>Validering syftar till att synliggöra och erkänna en individs kunnande (reella kompetens) oberoende av var, när och hur kunnandet utvecklats. Enligt valideringsförordningen är validering en strukturerad process som innehåller en fördjupad kartläggning och en bedömning.</p> <p>Validering ska kunna leda till en hel eller delar av en kvalifikation med nivå enligt SeQF eller till behörighet till en utbildning som kan leda till en sådan kvalifikation (eller del av).</p> <p>Valideringsförordning (2022:1549) Sveriges riksdag (riksdagen.se)</p>
Inledande kartläggning	<p>Hemkommunen ska se till att den som vill få sitt kunnande kartlagt inför utbildning eller prövning inom kommunal vuxenutbildning (Komvux) erbjuds en inledande kartläggning. Den inledande kartläggningen ska vara övergripande och genomföras innan individen:</p> <ul style="list-style-type: none">• påbörjar utbildning• genomgår validering eller• genomgår prövning <p>Kartläggningen ska ge en översiktlig bild av elevens kunnande. Den bör bidra till att identifiera områden där individen kan behöva validering eller andra utbildningsinsatser och till att realistiska alternativ presenteras. (Skolverkets webb)</p> <p>Inledande kartläggning ingår inte i en validering, men kan med fördel genomföras inför en eventuell validering. Se mer: Validering och kartläggning inom komvux - Skolverket</p>
Fördjupad kartläggning	<p>En fördjupad kartläggning är det första steget i en validering. Syftet med fördjupad kartläggning är att identifiera, ringa in och synliggöra en individs kunnande och dokumentera detta för att ge underlag för en bedömning.</p> <p>En fördjupad kartläggning kan genomföras med olika metoder beroende på i vilket sammanhang och med vilket syfte valideringen genomförs. Fördjupad kartläggning kan till exempel göras av lärare, yrkeslärare eller branschernas yrkesbedömare. Den</p>

fördjupade kartläggningen kan också göras i samarbete med studie- och yrkesvägledare, arbetsförmedlare eller av HR-funktionen på företaget.

Bedömning

Bedömning innebär att avgöra om en individs kunskaper motsvarar i förväg fastställda krav. För att en individ ska kunna erhålla ett kvalifikationsbevis, till exempel en examen, ett certifikat, betyg eller ett utbildningsbevis måste en bedömning ske, för att säkerställa att individen når upp till kraven i en kvalifikation eller del av kvalifikation.

Bedömning används även vid till exempel betygssättning, examinering och validering. Metoderna som används vid en validering är vanligtvis samma som vid till exempel betygssättning. Metoder för bedömning behöver vara anpassade efter sammanhanget där bedömningen genomförs. En bedömning är det andra steget i en validering.

Bedömning ska genomföras med hjälp av relevanta och tillförlitliga bedömningsmetoder. I en validering ska bedömningen genomföras av en person som har ämnes- eller yrkeskompetens inom området, se valideringsförordningen.

Kompetens

Förmåga att använda kunskaper och färdigheter för att lösa uppgifter i givna sammanhang med den kvalitet som det specifika sammanhanget kräver.

Kompetens ska ses som ett övergripande begrepp som inbegriper *kunskaper, färdigheter* och *ansvar och självständighet*.

Kunnande

Individens resultat av lärande i form av kunskaper, färdigheter, ansvar och självständighet. Kunnande är individens **uppnådda läranderesultat** som på engelska kallas för *achieved learning outcomes*. En individs kunnande är ett resultat av *tidigare lärande* oavsett var lärandet har ägt rum och oavsett om hen har formella bevis på den eller inte. Se *reell kompetens*.

Reell kompetens

Den samlade, faktiska kompetens en person har utvecklat oavsett var, när och hur den har utvecklats och oavsett om hen har formella bevis på den eller inte. Se *kunnande*.

Tidigare lärande

Allt lärande fram till ett bedömningstillfälle. Lärandet kan ha skett i olika sammanhang, alltså formellt, icke-formellt eller informellt. Jämför med begreppen *kunnande* och *reell kompetens*.

Formellt lärande är lärande som äger rum inom det formella utbildningssystemet, som är avsiktligt och planerat, där det finns tydliga mål för lärandet och som kan leda till en examen, betyg, med mera.

Icke-formellt lärande är lärande som sker utanför det formella utbildningssystemet men som även det är avsiktligt och planerat. Icke-formellt lärande kan vara kompetensutveckling, kurser, studiecirkel, och liknande.

Informellt lärande är det lärande som sker i vardagen, på jobbet, i fritidsaktiviteter och som inte är planerat eller har i förväg uppsatta mål. Informellt lärande kan ske både medvetet eller omedvetet och är ofta oavsiktligt.

SeQF

Förkortningen SeQF står för *Sveriges referensram för kvalifikationer för livslångt lärande*. SeQF är ett nationellt system för att organisera och klassificera olika kvalifikationer som förekommer i Sverige, både inom utbildning och arbetsliv.

SeQF:s syfte är att främja livslångt lärande och förbättra anställningsbarhet och underlätta rörlighet för arbetstagare och studerande både i Sverige och inom EU. (se §1 i Förordning (2015:545) om referensram för kvalifikationer för livslångt lärande)

SeQF har 8 nivåer, där nivå 8 motsvarar det mest avancerade kunnande en kvalifikation representerar.

Nivåerna i SeQF beskrivs i 3 kategorier: *kunskaper, färdigheter och ansvar och självständighet*.

NQF	Förkortningen NQF står för National Qualifications Framework, och används som en samlade förkortning när olika länders referensramar för kvalifikationer diskuteras. De flesta länder kallar den egna referensramen för något specifikt som till exempel SeQF (Sveriges referensram) eller NLQF (Nederländernas referensram).
EQF	Förkortningen EQF står för European Qualifications Framework, på svenska – den europeiska referensramen för kvalifikationer för livslångt lärande. EQF är en så kallad transnationell referensram som knyter samman flera nationella referensramar och som fungerar som ett verktyg för att underlätta jämförelser mellan kvalifikationer från olika länder.
Kvalifikation	<p>En kvalifikation kan förenklat förklaras som i förväg fastställda och beskrivna krav på kunnande inom ett visst yrkes- eller utbildningsområde. En individ måste ha uppnått kraven för att erhålla ett kvalifikationsbevis.</p> <p>Enligt SeQF ska kvalifikationers innehåll (krav) beskrivas som resultat av lärande i samma tre kategorier som SeQF:s nivåbeskrivningar: <i>kunskaper, färdigheter, och ansvar och självständighet</i>.</p> <p>I SeQF:s förordning definieras en kvalifikation som <i>ett dokumenterat resultat av lärande i form av kunskaper, färdigheter, ansvar och självständighet</i>. (se §2 i Förordning (2015:545) om referensram för kvalifikationer för livslångt lärande)</p> <p>I både EQF- och valideringsrekommendationen använder EU följande definition:</p> <p style="padding-left: 40px;">En kvalifikation är ett formellt resultat av en bedömnings- och bekräftelseprocess varigenom ett behörigt organ fastställer att en person har uppnått läranderesultat enligt en viss standard</p> <p>I EU:s definition är "en viss standard" de i förväg fastställda och beskrivna kraven (förväntande/dokumenterade resultat av lärande, på engelska <i>intended learning outcomes</i>)</p>
Delkvalifikation	<p>Kvalifikationer är ofta uppbyggda av flera mindre delar (ibland kallas dessa för moduler). Delkvalifikationer har egna resultat av lärande som är mer detaljerade än de för hela kvalifikationen. Delkvalifikationens resultat av lärande ska vara kopplade (gå att härleda) till hela kvalifikationens övergripande resultat av lärande.</p> <p>Vid en validering kan en individ erhålla ett erkännande både för hela delkvalifikation (till exempel i form av ett tillgodoräknande av en hel kurs i ett program) och för "del av kvalifikation". I valideringssammanhang kan en del av en kvalifikation vara en mindre del än en delkvalifikation, till exempel för vissa av de i förväg fastställda läranderesultaten i en delkvalifikation.</p>

Kvalifikationsbevis	<p>Ett kvalifikationsbevis är det bevis som en individ får som en bekräftelse på att hen har bedömts uppnå en kvalifikation i förväg fastställda krav (kvalifikationens resultat av lärande). Ett kvalifikationsbevis är alltså ett kvitto på att innehavaren av beviset har en viss kompetens (kunnande).</p> <p>Exempel på kvalifikationsbevis kan vara examens- och utbildningsbevis, diplom, certifikat, yrkesbevis, mm. Kvalifikationsbevis kan utfärdas både analogt (på papper) eller digitalt (digital merit, jmf med engelskans <i>digital credentials</i>).</p>
Resultat av lärande (läranderesultat)	<p>Begreppet <i>resultat av lärande</i> kommer av engelskans <i>learning outcomes</i> och på svenska används oftast begreppet läranderesultat som betyder samma sak.</p> <p>Läranderesultat kan enkelt sägas vara ett sätt att beskriva:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ krav på kompetens, och ○ utbildningars mål <p>Inom EU används den här definitionen: läranderesultat beskriver vad en individ förväntas veta, förstå och kunna göra efter en lärandeprocess och uttrycks i form av kunskaper, färdigheter och ansvar och självständighet.</p> <p>När resultat av lärande/läranderesultat används i anslutning till SeQF och kvalifikationsbegreppet är det i förväg fastställda (dokumenterade) läranderesultat som avses, alltså förväntade läranderesultat, det som på engelska kallas <i>intended learning outcomes</i>. Jämför med kunnande som är individens uppnådda läranderesultat (som används kopplat till validering).</p> <p>Resultat av lärande kallas inom utbildningssystemet för till exempel lärandemål, utbildningsmål, examensmål, med mera.</p>
Nivåbeskrivning (deskriptor)	<p>Varje nivå i SeQF har övergripande beskrivningar i kategorierna kunskaper, färdigheter, ansvar och självständighet. Dessa nivåbeskrivningar kallas ibland också deskriptorer.</p> <p>När nivå för en specifik kvalifikation ska bedömas, jämförs kvalifikationens läranderesultat med nivåbeskrivningarna för att avgöra vilken nivå enligt SeQF kvalifikationen bäst motsvarar.</p>
Kunskaper, färdigheter och ansvar och självständighet	<p>I SeQF och i de kvalifikationer som har en nivå enligt SeQF används tre kategorier som läranderesultat ska beskrivas i. I SeQF-sammanhang definieras de enligt nedan:</p> <p>Kunskaper: resultatet av tillgodogörande av information genom lärande. Kunskaper utgörs av fakta, principer, teorier och praxis som är kopplade till ett arbets- eller studieområde. Kunskap är teoretisk eller faktabaserad.</p> <p>Färdigheter: förmåga att tillämpa kunskaper och beprövad erfarenhet för att utföra uppgifter och lösa problem. Färdigheter är kognitiva (inbegriper logiskt, intuitivt och kreativt tänkande) eller praktiska (inbegriper manuell skicklighet och användning av metoder, material, verktyg och redskap).</p> <p>Ansvar och självständighet: en individs förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter självständigt och ansvarsfullt. (Ansvar och självständighet kallades tidigare för <i>kompetenser</i>)</p>
Branschvalidering	<p>Det är branschernas krav på yrkeskompetens som är i fokus vid branschvalidering, det vill säga sådan kompetens som efterfrågas i</p>

arbetslivet och som gör en individ anställningsbar inom ett yrkesområde eller i en yrkesroll.

För en valideringsmodell framtagen av en specifik bransch används begreppet branschmodell. En branschmodell bör omfatta:

- den kvalifikation/kompetensstandard som används som referens för bedömning
- metoder för kartläggning och bedömning
- förankring med relevanta intressenter
- systematiskt kvalitetsarbete
- kompetenskrav för de som arbetar med genomförandet av validering, till exempel yrkesbedömare
- hur valideringsutförare utses

Kompetensstandard

Specifik samling i förväg fastställda krav på kunskaper, färdigheter och ansvar och självständighet. Kallas ibland även yrkes- eller jobbprofil. I de fall en sådan standard har ett beslut om nivå enligt SeQF kallas den för **kvalifikation**.